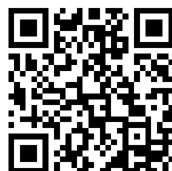
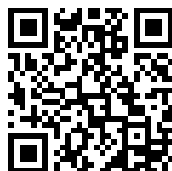

WALTHARIUS

POEMA SAECULI DECIMI.

WALTHARIUS

POEMA SAECULI DECIMI EX RECENSIONE

COD. B. B. BRUXELLENSIS

SECUNDUM EDITIONEM EQUITIS L. G. PROVANA, SENATORIS REGNI SARDINIAE, AUGUSTAE TAURINORUM

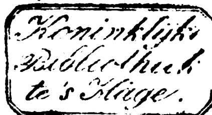
(MDCCCXLVIII)

REPETENDUM CURAVIT

J. F. NEIGEBAUR.

MONACHII, G. FRANZIUS.
(MDCCCLIII.)

J. F. NEIGEBAUR
Lectori benevolo S.

Vir summae conditionis, Eques Provana, Regni Sardiniae Senator, ***Valtharium*** *ex codice Bruxellensi primum Augustae Taurinorum edidit. Cum hoc opus citra montes Alpium rarius obveniat, ejus repetitionem, Manuscripto Bruxellensi denuo comparato, curavi.*

Dabam Vratislaviae Idibus Decembris. MDCCCLIII.

INCIPIT POESIS
GERALDI DE GVALTARIO.

Omnipotens genitor, summae uirtutis amator,
Iure pari natusque amborum spiritus almus,
Personis trinus, uera deitate sed unus,
Qui uita uiuens cuncta et sine fine tenebis,
Pontificem summum tu salua nunc et in aeuum,
Claro erchamboldum fulgentem nomine dignum,
Crescat ut interius sancto spiramine plenus,
Multis infictum quo sit medicamen in aeuum.
Praesul sancte dei nunc accipe munera serui,
Quae tibi decreuit de larga promere cura
Peccator fragilis geraldus nomine uilis
Qui tibi nam certus corde estque fidelis alumnus,
Quod precibus dominum iugiter precor omnitonantem
Ut nanciscaris factis quae promo loquelis,
Det pater ex summis caelum terramque gubernans.
Serue dei summi ne despice uerba libelli,
Non canit alma dei, resonat sed mira tyronis
Nomine uualtharii per proelia multa resecti.
Ludendum magis est, dominum quam sit rogitandum,
Perlectus longeui stringit in ampla diei.
Sis felix sanctus per tempora plura sacerdos,
Sit tibi mente tua geraldus carus adelphus.

Tertia pars orbis fratres europa uocatur.
Moribus ac linguis uarias et nomine gentes,
Distinguens cultu, tum relligione sequestrans.
Inter quas gens pannonie residere probatur,
Quam tamen et hunos plerumque uocare solemus.
Hic populus fortis uirtute uigebat et armis,
Non circumpositas solum domitans regiones,
Litoris oceani sed pertransiuerat oras;
Foedera supplicibus donans, sternensque rebelles,
Vltra millenos fertur dominarier annos.
Attila rex quodam tulit illud tempore regnum,
Impiger antiquos sibimet renouare triumphos.
Qui sua castra mouens mandauit uisere francos,
Quorum rex gibico solio pollebat in alto
Prole recens orta gaudens, quam postea narro.
Namque marem genuit quem guntharium uocitauit.
Fama uolans passim regis transuerberat aures,
Dicens hostilem cuneum transire per hystrum,
Uincentem numero stellas, atque amnis harenas.
Qui non confidens armis uel robore plebis,
Concilium cogit, quae sint facienda requirit.
Consensere omnes foedus debere precari,
Et dextras si forte darent coniungere dextris,
Obsidibusque datis censum persoluere iustum.
Hoc melius fore quam uitam simul ac regionem
Perdiderint, natosque suos pariterque maritas.
Nobilis hoc hagano fuerat sub tempore tyro,
Indolis egregiae ueniens de germine troiae.
Hunc quia guntharius nondum peruenit ad aeuum,
Vt sine matre queat uitam retinere tenellam,
Cum gaza ingenti decernunt mittere regi.
Nec mora; legati censum iuuenemque ferentes
Deueniunt, pacemque rogant ac foedera firmant.

Tempore quo ualidis steterat burgundia sceptris;
Cuius primatum henricus forte gerebat,
Filia huic tantum fuit unica nomine hilcund,
Nobilitate quidem pollens ac stemmate formae.
Debuit hec heres aula residere paterna,
Atque diu congesta frui si forte liceret.
  Namque auares firma cum francis pace peracta
Suspendunt a fine quidem regionis eorum.
Attila sed celeres mox huc deflectit habenas,
Nec tardant reliqui satrapae uestigia adire.
Ibant aequati numero sed et agmine longo;
Quadrupedum cursu tellus concussa gemebat,
Scutorum sonitu pauidus super intonat aether.
Ferrea silua micat totos rutilando per agros,
Haud aliter primo quam pulsans aequora mane:
Pulcher in extremis renitet sol partibus orbis.
Iamque ararim rodanumque amnes transiuerat altos,
Atque ad praedandum cuneus dispergitur omnis.
  Forte cabillonis sedit henricus, et ecce
Adtollens oculos speculator uociferatur:
Quaenam condenso consurgit puluere nubes?
Vis inimica uenit, portas iam claudite cunctas.
Iam tum quid franci fecissent ipse sciebat
Princeps, et cunctos compellat sic seniores:
Si gens tam fortis cui nos simulare nequimus
Cessit pannoniae, qua nos uirtute putatis
Huic conferre manum, et patriam defendere dulcem?
Est satius pactum faciant censumque capessant.
Vnica nata mihi quam tradere pro regione
Non dubito: tantum pergant qui foedera firment.
Ibant legati totis gladiis spoliati:
Hostibus insinuant quid regis iussio mandat;
Vt cessent uastare rogant; quos attila ductor,

Vt solitus fuerat blande suscepit, et inquit:
Foedera plus cupio quam praelia mittere uulgo.
Pace quidem huni malunt regnare, sed armis
Inuiti feriunt quos cernunt esse rebelles.
Rex ad nos ueniens det dextras atque resumat.
Exiuit princeps asportans innumeratos
Thesauros, pactumque ferit natamque reliquit:
Pergit in exilium pulcherrima gemma parentum.
  Postquam complevit pactum, statuitque tributum,
Attila in occiduas promouerat agmina partas.
Namque in aquitanorum tum alphere regna tenebat,
Quem sobolem sexus narrant habuisse uirilis,
Nomine uualtharium primeuo flore nitentem.
Nam iusiurandum henricus et alphere reges
Inter se dederant, pueros quod consotiarent,
Cum primum tempus nubendi uenerit illis.
Hic ubi cognouit gentes has esse domatas,
Ceperat ingenti cordis trepidare tumultu.
Nec iam spes fuerat saeuis defendier armis.
Quid cessamus ait, si bella mouere nequimus?
Exemplum nobis burgundia, francia praebent.
Non incusamur si talibus aequiperamur.
Legatos mitto, foedusque ferire iubebo,
Obsidis inque uicem dilectum porrigo natum,
Et iam nunc hunis censum persoluo futurum.
Sed quid plus remorer? dictum compleuerat actis.
Tunc auares gazis onerati denique multis,
Obsidibus sumptis haganone hilgunde puella,
Nec non uualthario, redierunt pectore laeto.
Attila pannonias ingressus et urbe receptus,
Exulibus pueris magnam exhibuit pietatem,
Ac ueluti proprios nutrire iubebat alumnos,
Virginis et curam reginam mandat habere.

Ast adolescentes propriis conspectibus ambos
Semper adesse iubet, sed et artibus imbuit illos,
Praesertimque iocis belli sub tempore habendis.
Qui simul ingenio crescentes mentis et aeuo,
Robore uincebant fortes, animoque sophistas,
Donec iam cunctos superarent fortiter hunos.
Militiae primos tunc attila fecerat illos,
Sed haud immerito, quoniam si quando moueret
Bella per insignes isti micuere triumphos.
Idcircoque nimis princeps dilexerat ambos.
Virgo etiam captiua, deo prestante supremo,
Reginae uultum placauit, et auxit amorem,
Moribus eximiis operumque industria habundans.
Postremum custos thesauris prouida cunctis
Efficitur, modicumque deest quin regnet et ipsa;
Nam quicquid uoluit de rebus fecit et actis.
Interea gibico defungitur ipseque regno
Guntharius successit, et illico pannoniorum
Foedera dissoluit, censumque subire negauit.
Hoc ubi iam primum hagano cognouerat exul,
Nocte fugam molitur, et ad dominum properatur.
Vualtharius tamen ad pugnas praecesserat hunos,
Et quocumque iret mox prospera sunt comitata.
Ospirin elapsum haganonem regia coniunx
Adtendens, domino suggessit talia fando:
Prouideat caueatque precor sollertia regis,
Ne uestri imperii labatur forte columna,
Hoc est uultharius uester discedat amicus,
In quo magna potestatis uis extitit huius,
Nam uereor ne fors fugiens haganonem imitetur.
Iccireoque meam perpendite nunc rationem,
Cum primum ueniat haec illi dicite uerba:
Seruitio in nostro magnos plerumque labores

Passus eras, ideoque scias quod gratia nostra
Prae cunctis temet nimium dilexit amicis,
Quod volo plus factis plus quam cognoscere dictis.
Elige de satrapis nuptam tibi pannoniarvm;
Et non pauperiem propriam perpendere cures.
Amplificabo quidem ualde te rure domique,
Nec quisquam qui dat sponsam post facta pudebit.
Quod si completis, illum stabilire potestis:
Complacuit sermo regi, cepitque parari.
   Uualtharius uenit, cui princeps talia pandit,
Uxorem suadens sibi ducere: sed tamen idem,
Iam tum praemeditans quod post impleuerat actis,
His instigandis suggestibus obuius infit:
Vestra quidem pietas est quod modici famulatus
Causam conspicitis, sed quod mea segnia mentis
Intuitu fertis, numquam meruisse ualerem.
Sed precor ut serui capiatis uerba fidelis;
Si nuptam accipiam domini praecepta secundum,
Vinciar in primis curis et amore puellae,
Atque a seruitio regis plerumque retardor.
Aedificare domos, cultumque intendere ruris
Cogor, et hoc oculis senioris adesse moratus,
Et solitam regno hunorum impendere curam.
Namque uoluptatem quisquis gustauerit, exin
Intolerabilius consueuit ferre labores.
Nil tam dulce mihi quam semper inesse fidelis
Obsequio domini: quare precor absque iugali
Me uinclo permitte meam iam ducere uitam.
Si sero aut medio noctis mihi tempore mandas,
Ad quaecumque iubes, securus et ibo paratus.
Imbellis nullae persuadent cedere curae,
Nec nati aut coniunx retrahentque fugamue mouebunt.
Testor per propriam temet pater optime uitam,

Atque per inuictam nunc gentem pannoniarum,
Ut non ulterius me cogas sumere tedas.
His precibus uictus, suasus rex deserit omnes,
Sperans uualtharium fugiendo recedere numquam.
  Venerat interea satrapae certissima fama,
Quandam quae nuper superata resistere gentem,
Ac bellum hunis confestim inferre paratam.
Tunc ad uualtharium conuertitur actio rerum.
Cui mox militiam percensuit ordine totam,
Et bellatorum confortat corda suorum,
Hortans praeteritos semper memorare triumphos,
Promittensque istos solita uirtute tyrannos
Sternere, et externis terrorem imponere terris;
Nec mora consurgit, sequiturque exercitus omnis.
Ecce locum pugnae conspexerat, et numeratam
Per latos aciem campos digessit et agros.
Iamque infra iactum teli congressus uterque
Constiterat cuneus: tunc undique clamor ad auras
Tollitur, horrendam confundunt classica uocem,
Continuoquae hastae uolitant hinc undique densae,
Fraxinus et cornus ludum miscebat in unum,
Fulminis inque modum cuspis uibrata micabat.
Ac ueluti boreae sub tempore nix glomerata
Spargitur, haud aliter saeuas iecere sagittas.
Postremo cunctis utroque ex agmine pilis
Absumptis, manus ad mucronem uertitur omnis.
Fulmineos promunt enses, clipeosque reuoluunt.
Concurrunt acies demum, pugnamque restaurant.
Pectoribus partim rumpuntur pectora equorum,
Sternitur et quaedam pars duro umbone uirorum.
Vualtharius tamen in medio furit agmine bello,
Obuia quaeque metens armis ac limite pergens.
Hunc ubi conspitiunt hostes tantas dare strages,

Ac si praesentem metuebant cernere mortem.
Et quemcumque locum seu dextram siue sinistram
Vualtbarius peteret cuncti mox terga dederunt,
Et uersis scutis laxisque feruntur habenis.
Tunc imitata ducem gens maxima pannoniarum
Saeuior insurgit, cedemque audacior audet:
Deicit obstantes, fugientes proterit usque
Dum caperet plenum belli sub sorte triumphum.
Tum super occisos ruit et spoliauerat omnes,
Et tandem ductor recauo uocat agmina cornu.
Ac primus frontem festa cum fronde reuinxit,
Victrici lauro cingens sua tempora uulgo;
Post hunc signiferi, sequitur quos caetera pubes.
Iamque triumphali redierunt stemmate compti,
Et patriam ingressi propria se quisque locauit
Sede, sed ad solium mox uualtharius properauit.
Ecce paulatim decurrunt arce ministri,
Illius aspectu hilares, equitemque tenebant
Donec uir sella descenderet inclitus alta.
Si bene res uergant tum demum forte requirunt.
Ille aliquid narrans modicum intrauerat aulam;
Lassus enim fuerat, regisque cubile petebat.
Illic hilgundem solam offendit residentem;
Qui post amplexus atque oscula dulcia, dixit:
Ocius huc potum ferto, quia fessus anhelo.
Illa mero tallum compleuit mox pretiosum,
Porrexitque uiro, qui signans accipiebat,
Virgineamque manum propria constrinxit, at illa
Astitit, et uultum reticens intendit herilem,
Vualthariusque bibens uacuum uas reddidit olli,
Ambo etenim norant de se sponsalia facta.
Prouocat et tali caram sermone puellam:
Exilium pariter patimur iam tempore tanto,

Non ignorantes quid nostri forte parentes
Inter se nostra de re fecere futura,
Quam ne diu tacito premimur haec ipsa palato.
Virgo per hyroniam meditans hoc dicere sponsum,
Paulum conticuit, sed postea talia reddit:
Quid lingua simulas, quod ab imo pectore dampnas,
Oreque persuades toto quod corde refutas,
Sit ueluti talem pudor ingens ducere nuptam!
Vir sapiens contra respondit et intulit ista:
Absit quod memoras, dextrorsum porrige sensum;
Noris me nihilum simulata mente locutum,
Nec quicquam nebulae uel falsi interfore crede.
Nullus adest nobis exceptis namque duobus.
Sic nossem temet mihi promptam impendere mentem,
Atque fidem uotis seruare per omnia cautis,
Pandere cuncta tibi cordis mysteria uellem.
Tandem uirgo uiri genibus curuata profatur:
Ad quaecumque uocas mi domne sequar studiose,
Nec quicquam placitis malim praeponere iussis.
Ille dehinc: piget exilii me denique nostri,
Et patriae fines reminiscor saepe relictos:
Idcircoque fugam cupio celerare latentem;
Quod iam premultis potuissem forte diebus,
Si non hilgundem solam remanere dolerem.
Addidit his imo uirguncula corde loquelas:
Uestrum uelle meum: solis his aestuo rebus.
Praecipiat dominus seu dextera siue sinistra,
Eius amore pati toto sum pectore presto.
Vualtharius tandem sic uirginis inquit in aurem:
Publica custodem rebus te nempe potestas
Fecerat, idcirco memor haec mea uerba notato:
Inprimis galeam regis tunicamque trilicem
Assero, loricam, fabrorum insigne ferentem

Diripe: bina dehinc mediocria scrinia tolle.
His armillarum tantum da pannonicarum,
Donec uix unum releues ad pectoris imum.
Inde quater binum mihi fac de more coturnum,
Tantundemque tibi patrans imponito: uasis
Sic fors ad summum complentur scrinia labrum.
Insuper a fabris hamos clam posce retortos.
Nostra uiatica sint pisces simul atque uolucres:
Ipse ego piscator, sed et auceps esse coartor.
Haec intra ebdomadam caute per singula comple.
Audisti quod habere uianti forte necesse est:
Nunc quo more fugam ualeamus inire recludo.
   Postquam septenos phoebus remeauerit orbes;
Regi ac reginae, satrapis, ducibus, famulisque,
Sumptu permagno, conuiuia laeta parabo,
Atque omni ingenio potu sepelire studebo,
Donec nullus erit qui sentiat hoc quod agendum est.
Tu tamen interea mediocriter utere uino,
Atque sitim uix ad mensam restringere cura;
Cum reliqui surgant ad opuscula nota recurre.
Ast ubi iam cunctos superat uiolentia potus,
Tum simul occiduas properemus quaerere partes.
Virgo memor praecepta uiri compleuit, et ecce
Praefinita dies epularum uenit, et ipse
Vualtharius magnis instruxit sumptibus escas;
Luxurians media residebat denique mensa.
Ingrediturque aulam uelis rex undique septam,
Heros magnanimus solito quem more salutans,
Duxerat ad solium quod bissus compsit et ostrum.
Consedit, laterique duces hinc indeque binos
Assedisse iubet: reliquos locat ipse minister.
Centenos simul accubitus iniere sodales,
Diuersasque dapes libans conuiua resudat.

His et sublatis aliae referuntur edendae,
Atque exquisitum feruebat migma per auram;
Aurea bissina tantum stant gausape uasa,
Et pigmentatus crateras bacchus adornat;
Illicit ad haustum species dulcedoque potus:
Vualtharius cunctos ad uinum hortatur et escam.
Postquam epulis depulsa fames sublataque mensa,
Heros iam dictus dominum laetanter adorsus
Inquit: In hoc rogito clarescat gratia uestra,
Vt uos in primis, reliquos tunc laetificetis.
Et simul in uerbo nappam dedit arte peractam,
Ordine sculpturae referentem gesta priorum.
Quam rex accipiens haustu uacuauerat uno,
Confestimque iuvet reliquos imitarier omnes.
Otius accurrunt pincernae, moxque recurrunt:
Pocula plena dabant et inania suscipiebant;
Hospitis ac regis certant hortatibus omnes;
Ebrietas feruens tota dominatur in aula.
Balbutit medio facundia fusa palato,
Heroas ualidos plantis titubare uideres.
Taliter in seram perduxit bacchica noctem
Munera uualtharius retrahitque redire uideres;
Donec ui potus pressi somnoque grauati
Passim porticibus sternuntur humotenus omnes;
Et licet ignicremis uellet dare moenia flammis
Nullus qui causam potuisset scire remansit.
Tandem dilectam uocat ad semet mulierem,
Praecipiens causas citius deferre paratas;
Ipseque de stabulis uictorem duxit equorum,
Ob uirtutem quem uocitauerat ille leonem.
Stat sonipes ac frena ferox spumantia mandit;
Hunc postquam phaleris solito circumdedit, ecce
Scrinia plena gazae lateri suspendit utrique,

Atque uteri longo modicella cibaria ponit:
Loraque uirgineae mandat fluitantia dextrae:
Ipseque lorica uestitus more gigantis
Imposuit capiti rubras cum casside cristas,
Ingentesque ocreis suras complectitur aureis,
Et femur leuum ancipiti praecinxerat ense,
Atque alio dextrum pro ritu pannoniarum.
Is tamen ex una tantum dat uulnera parte;
Tunc hastam dextra rapiens clipeumque sinistra,
Ceperat inuisa trepidus decedere terra.
Foemina duxit equum nonnulla talenta gerentem;
In manibusque simul uirgam tenet ipse colurnam,
In qua piscator hamum transponit in undam,
Vt cupiens pastum piscis deglutiat hamum.
Namque grauatus erat uir maximus undique telis,
Suspectamque habuit cuncto sibi tempore pugnam.
Omni nocte quidem properabant currere, sed cum
Prima rubens terris ostendit lumina phoebus,
In siluis latitare student, et opaca requirunt:
Sollicitatque metus, uel per loca tuta fatigans;
In tantumque timor muliebria pectora pulsat,
Horreat ut cunctos aurae uentique susurros,
Formidans uolucres, collisos siue racemos.
Hinc odium exilii, patriaeque amor incubat; inde
Vicis diffugiunt, speciosa noualia linquunt,
Montibus intonsis cursus ambage recuruos
Sectantes, tremulos uariant per deuia gressus.
Ast urbis populus somno uinoque solutus,
Ad medium lucis siluit recubando sequentis;
Sed postquam surgunt, ductorem quique requirunt,
Ut grates reddant ac festa laude salutent.
Attila nempe manu caput amplexatus utraque
Egreditur thalamo rex, uualthariumque dolendo,

Aduocat ut proprium quereretur forte dolorem:
Respondent ipsi se non potuisse ministri
Inuenisse uirum; sed princeps sperat eundem
Hactenus in somno tentum recubare quietvm,
Occultumque locum sibi delegisse sopori.
Ospirin hilgundem postquam cognouit abesse,
Nec iuxta morem uestes deferre suetum,
Tristior immensis satrapae clamoribus, inquit:
O' detestandas quas heri sumpsimus escas!
O' uinum quod pannonias destruxerat omnes!
Quod domino regi iamdudum praescia dixi,
Adprobat iste dies quem nos superare nequimus.
En hodie imperii uestri cecidisse columnam
Noscitur, en robur procul iuit et inclita uirtus!
Vualtharius lux pannoniae discesserat inde,
Hilgundem quoque mi caram deduxit alumnam!
Iam princeps nimia succendet efferus ira,
Mutant laetitiam merentia corda priorem.
Ex humeris trabeam discindit ad infima totam,
Et nunc huc animum celerem, nunc diuidit illuc.
Ac uelut eloicis turbatur harena procellis,
Sic intestinis rex fluctuat undique curis,
Et uarium pectus uario simul ore imitatus,
Prodidit exterius quicquid tolerauerat intus,
Iraque sermonum permisit promere nullum.
Ipso quippe die potum fastidit et escam,
Nec placidam menbris potuit dare cura quietem.
Namque ubi nox rebus iam dempserat atra colores
Decidit in lectum, uerum nec lumina clausit,
Nunc latus in dextrum fultus nunc inque sinistrum;
Ac ueluti iaculo pectus transfixus acuto,
Palpitat, atque caput huc et mox iactitat illuc;
Et modo subreptus fulcro consederat amens.

Nec iuuat hoc, demum surgens discurrit in urbe,
Atque thorum ueniens simul attigit atque reliquit;
Taliter insomnem consumpserat attila noctem.
At profugi comites per amica silentia euntes,
Suspectant, properant post terga reliquere terram.
Vix tamen erupit cras rex patribusque uocatis,
Dixerat: ò si quis mihi uualtharium fugientem
Afferat euinctum, ceu nequam forte liciscam,
Hunc ego mox auro uestirem saepe recocto,
Et tellure quidem stantem hinc inde onerarem,
Atque uiam penitus clausissem uiuo talentis!
Sed nullus fuit in tanta regione tyrannus,
Vel dux siue comes seu miles siue minister,
Qui quamuis cuperet proprias ostendere uires,
Ac uirtute sua laudem captare perennem,
Ambiretque simul gazam infarcire cruminis.
Vualtharium tamen iratum praesumpserat armis
Insequier, strictoque uirum mucrone uidere.
Nota quidem uirtus, experti sunt quoque, quantas
Incolumis dederit strages sine uulnere uictor,
Nec potis est ullum rex persuadere uirorum,
Qui promissa uelit hac conditione talenta.
Vualtharius fugiens, ut dixi, noctibus iuit.
Atque die saltus arbustaque densa requirens,
Arte accersitas pariter capit arte uolucres,
Nunc fallens uisco, nunc fisso denique ligno.
Ast ubi peruenit qua flumina curua fluebant,
Inmittens hamum rapuit sub gurgite praedam,
Atque famis pestem pepulit tolerando laborem.
Namque fugae toto se tempore uirginis usu
Continuit uir uualtharius laudabilis heros.
Ecce quaterdenos sol circumflexerat orbes,
Ex quo pannonica fuerat digressus ab urbe,

Ipso quippe die numerum qui clauserat istum,
Venerat ad fluuium iam uespere tum mediante,
Scilicet ad renum qua cursus tendit ad urbem
Nomine uuormatiam regali sede nitentem.
Illic pro naulo pisces dedit antea captos,
Et mox transpositus graditur properanter anhelus.
Orta dies postquam tenebras discusserat atras,
Portitor exurgens praefatam uenit in urbem,
Regalivue coco, reliquorum quippe magistro
Detulerat pisces, quos uir dedit ille uenator.
Hos dum pigmentis condisset et apposuisset,
Regi gunthario miratus fatur ab alto:
Istius ergo modi pisces mihi Francia numquam
Ostendit, reor externis a finibus illos.
Ipseque respondens narrat quod nauta dedisset.
Accersire hominem princeps praecepit eundem.
Et cum uenisset, de re quaesitus eadem,
Talia dicta dedit, causamque ex ordine pandit:
Vespere praeterito residebam litore rheni;
Conspexique uiatorem propere uenientem,
Et ueluti pugnae certum per menbra paratum.
Aere etenim penitus fuerat rex inclite cinctus,
Gesserat et scutum gradiens hastamque coruscam.
Namque uiro forti similis fuit, et licet ingens
Asportaret onus, gressum tamen extulit acrem.
Hunc incredibilis formae decorata nitore
Assequitur, calcemque terit iam calce puella,
Ipsaque robustum rexit per lora caballum,
Scrinia bina quidem dorso non parua ferentem,
Quae, dum cervicem sonipes discusserat altam,
Atque superba cupit glomerare uolumina crurum,
Dant sonitum, ceu quis gemmis illiserit aurvm.
Hic mihi praesentes dederat pro munere pisces.

His hagano auditis ad mensam quippe resedit.
Laetior in medium prompsit de pectore uerbum:
Congaudete mihi queso quia talia noui;
Vualtharius collega meus remeauit ab hunis.
Guntharius princeps ex hac ratione superbus
Vociferatur, et omnis ei mox aula reclámat:
Congaudete mihi iubeo quia talia noui:
Gazam quam gibico regi transmisit eoo,
Nunc mihi cunctipotens huc in mea regna remisit.
Haec ait, et mensam pede perculit, exiliensque
Ducere equum iubet, et sella componere sculpta,
Atque omni de plebe uiros secum duodenos,
Viribus insignes, animis plerumque probatos
Legerat, inter quos simul et haganona iubebat,
Qui memor antiquae fidei sotiique prioris,
Nititur a ceptis dominum tansuertere rebus.
Rex tamen e contra nihilominus instat et infit:
Ne tardate uiri, praecingite corpora ferro
Fortia, squamosus thorax iam terga recondat,
Hic tantum gazae francis deducat ab oris!
Instructi telis, nam iussio regis adurget,
Exibant portis, te uualtharium cupientes
Sternere, et imbellem lucris fraudare putantes.
Sed tamen omnimodis hagano prohibere studebat;
At rex infelix ceptis resipiscere non uult.
Interea uir magnanimus de flumine pergens
Venerat in saltum iam tum uosagum uocitatum.
Nam nemus est ingens, spatiosum, lustra ferarum
Plurima habens, suetum canibus resonare tubisque.
Sunt in secessu bini montesque propinqui,
Inter quos licet angustum specus extat amoenum,
Non tellure caua factum sed uertice rupum.
Apta quidem statio latronibus illa cruentis.

Angulus hic uirides ac uescas gesserat herbas.
Huc mox ut uidit iuuenis, huc inquit eamus.
His iuuat in casris fessum componere corpus.
Nam postquam fugiens auarum discesserat oris,
Non aliter somni requiem gustauerat idem
Quam super innexus clipeo; uix clauserat orbes.
Bellica tum demum deponens pectora pondera, dixit,
Virginis in gremium fusus: Circumspice caute,
Hilgunt, et nebulam si tolli uideris atram
Attactu blando me surgere commonitato.
Et licet ingentem conspexeris ire cateruam,
Ne excutias somno subito mi cara caueto;
Nam procul hinc acies potis es transmittere puras.
Instantem cunctam circa explora regionem.
Haec ait, atque oculos concluserat ipse nitentes,
Iamque diu satis optata fruitur requiete.
Ast ubi guntharius uestigia puluere uidit,
Cornipedem rapidum saeuis calcaribus urget,
Exultansque animis, frustra sic fatur ad auras:
Accelerate uiri iam nunc capietis euntem,
Numquam hodie effugiet; furata talenta relinquet.
 Inclitus at hagano contra mox rediddit ista:
Vnum dico tibi regum fortissime tantum;
Si totiens tu uualtharium pugnasse uideres,
Atque noua totiens quotiens ego caede furentem,
Numquam tam facile spoliandum forte putares.
Vidi pannonias acies, cum bella cierent,
Contra aquilonenses siue australes regiones;
Illic uualtharius propria uirtute choruscus,
Hostibus inuisus, sociis mirandus obibat,
Quisquis ei congressus erat, mox tartara uidit.
O' rex et comites experto credite, quantus
In clipeum surgat, quo turbine torqueat hastam.

Sed cum guntharius male sana mente grauatus
Nequaquam flecti posset, castris propiabant.
Et procul aspiciens hilgunt de uertice montis,
Pulvere sublato, uenientes sensit, et ipsum
Vualtharium placido tactu uigilare monebat.
Qui, caput adtollens, scrutatur si quis adiret.
Eminus illa refert quantam uolitare phalangem.
Ipse oculos tersos somni glaucomate purgans,
Paulatim rigidos ferro uestiuerat artus,
Atque grauem rursus parmam collegit et hastam,
Et saliens uacuas ferro transuerberat auras:
Et celer ad pugnam telis praelusit amaram
Comminus ecce choruscantes mulier uidet hastas;
Ac stupefacta nimis, hunos hic inquit habemus!
In terramque cadens, effatur talia tristis:
Obsecro mi senior gladio mea colla secentur,
Ut quae non merui pacto thalamo sociari,
Nullius alterius patiar consortia carnis!
Tunc iuuenis: cruor innocuus me tinxerit, inquit;
Et quo forte modo gladius potis est inimicos
Sternere, tam fidae si nunc non parcit amicae!
Absit quod rogitas, mentis depone pauorem:
Qui me de uariis eduxit saepe periclis,
Hic ualet, hic hostes credo confundere nostros.
Haec ait atque oculos tollens effatur ad ipsam:
Non adsunt auares hic sed franci nebulones
Cultores regionis; et en galeam haganonis
Aspicit, et noscens, iniunxit talia ridens (*vel* dicens):
Et meus hic socius hagano collega ueternus.
Hoc heros dicto introitum stationis adibat,
Inferius stanti praedicens haec mulieri:
Hac coram porta uerbum modo iacto superbum:
Hinc nullus rediens uxori dicere francus

Praesumet, se impune gazae quid tollere tantae.
Haec dum sermonem compleuit, humotenus ecce
Corruit, et ueniam petiit, quia talia dixit.
Postquam surrexit, contemplans cautius omnes:
Horum quos uideo nullum haganone remoto
Suspicio: namque ille meos per proelia mores
Quam didicit, tenet hic etiam sat callidus artem,
Quam si forte uolente deo intercepero solam.
Tunc ait: ex pugna tibi hilgunt sponsa reseruor.
Ast ubi uualtharium tali statione receptum
Conspexit hagano, satrapae mox ista superbo
Suggerit: ó senior desiste lacessere bello
Hunc hominem, pergant primum qui cuncta requirant,
Et genus et patriam, nomenque locumque relictum.
Vel si forte petat pacem sine sanguine praebens
Thesaurum, per responsum cognoscere homonem
Possumus, et si uualtharius remoratur ibidem,
Est sapiens, forsan uestro concedat honori.
Praecipit ire uirum cognomine rex calamonem,
Inclita mettensi quem francia miserat urbi
Praefectum; qui dona ferens deuenerat illo
Anteriore die, quam princeps nouerat ista.
Qui dans frena uolat, rapidoque simillimus euro
Transcurrit spatium campi iuuenique propinquat,
Ac sic obstantem compellat: dic homo quisnam
Sis, aut unde uenis, quo tandem tendere pergis.
Heros magnanimus respondit talia dicens:
Sponte tua uenias, an huc te miserit ullus,
Scire uelim calamo. Tunc reddidit ore superbo:
Noris guntharium regem tellure potentem
Me misisse tuas quaesitum pergere causas?
His auscultatis suggerat hoc adolescens:
Ignoro penitus quod opus sit forte uiantis

Serutari causas; sed promere non dubitamus.
Vualtharius uocor, ex Aquitanis sum generatus,
A genitore meo modicus puer obsidis ergo,
Sum datus ad hunos; ibi uixi, nuncque recessi
Concupiens patriam dulcemque reuisere gentem.
  Missus ad haec: tibi iam dictus per me iubet heros,
Ut cum scriniolis equidem des atque puellam;
Quod si promptus agis, uitam concedet et artus
Vualtharius contra fidenter protulit ista:
Stultus effatvm me non audisse sophistam
Arbitror; en memoras quid princeps nescio uel quis,
Promittat quod non retinet, nec fors retinebit.
An deus est ut iure mihi concedere possit
Vitam? num manibus tetigit? num carcere trusit?
Vel post terga meas torsit per uincula palmas?
At tamen ausculta: si me certamine laxat;
Aspicio ferratus adest, ad proelia uenit;
Armillas centum de rubro quippe metallo
Factas transmittam, quo nomen regis honorem.
Tali responso discesserat ille recepto;
Principibus narrat quid protulit atque resumpsit.
  Tunc hagano ad regem: porrectam suscipe gazam,
Hac potis es decorare pater tecum comitantes;
Et modo de pugna palmam reuocare memento.
Ignotus tibi uualtharius et maxima uirtus.
Ut mihi praeterita portendit uisio nocte,
Non, si conserimus, nos prospera cuncta sequentur.
Visum quippe mihi te colluctarier urso,
Qui post conflictus longos tibi mordicus unum
Crus cum poplite ad usque femur decerpserat omne,
Et mox auxilio subeuntem ac tela ferentem
Me petit, atque oculum cum dentibus eruit unum,
  His animaduersis, clamat rex ille superbus:

Ut uideo genitorem imitaris hagathien ipse.
Hic quoque perpauidam gelido sub pectore mentem
Gesserat, et multis fastidit praelia uerbis!
Tunc heros magnam iuste conceperat iram,
Si tamen in dominum licitum est irascier ulli.
En ait in uestris consistant omnia telis,
Est in conspectu quem uultis, dimicet omnis
Comminus astatis nec iam timor impedit ullum.
Euentum uideam, nec consors sim spoliorum.
Dixerat et collem petiit mox ipse propinquum,
Descendensque ab equo consedit, et aspicit illo.
Post haec guntharius calamoni praecipit aiens:
Perge et thesaurum reddi mihi praecipe totum.
Quod si cunctetur, scio tu uir fortis et audax,
Congredere et bello diuictum mox spoliatum.
Ibat mettensis calamo metropolitanus,
Uertice fulua micat cassis, de pectore torax,
Et procul acclamans: heus audis, dixit, amice:
Regi francorum totum transmitte metallum,
Si uelis ulterius uitam uel habere salutem.
Conticuit paulum uerbo fortissimus heros,
Opperiens propius hostem aduentare ferocem.
Aduolitans missus uocem repetiuerat istam.
Tunc iuuenis constans responsum protulit istud:
Quid quaeris? uel quid reddi importune coartas?
Numquid gunthario furabar talia regi?
Aut quid pro lucro quicquam donauerat ille,
Ut merito usuram me cogat soluere tantam?
Num pergens ego dampna tuli uestrae regioni,
Ut uel iniuste uidear spoliarier a te?
Si tantam inuidiam cunctis gens exhibet ista,
Ut calcare solum nulli concedat eunti,
Ecce, uiam mercor, regi transmitto ducentas

Armillas, pacem donet, modo bella remittens.
Haec postquam calamo percepit corde ferino:
Amplificabis ait donum dum scrinia pandis;
Consummare etenim sermones nc uolo cunctos,
Aut quaesita dabis, aut uitam sanguine fundes.
Sic ait; et triplicem clipeum collegit in ulnam,
Et crispans hastile micans ui nititur omni.
Ac iacit; at iuuenis deuitat cautior ictum.
Hasta uolans casso tellurem uulnere mordit,
Vualtharius tandem: si sic placet, inquit, agamus.
Et simul in dictis hastam transmisit: at illa
Per leuum latus umbonis transiuit, et ecce
Palmam qua calamo mucronem educere cepit,
Confixit femori transpungens terga caballi.
Nec mora dum uulnus sentit sonipes, furit, atque
Excutiens dorsum, sessorem sternere temptat:
Et forsan faceret, ni lancea fixa teneret.
Interea parmam calamo dimisit, et hastam
Complexus leua, satagit diuellere dextram.
Quod mox perspiciens, currit celeberrimus heros,
Et pede compresso, capulotenus ingerit ensem,
Quem simul educens hastam de uulnere traxit.
Tunc equus et dominus hora cecidere sub una.
Et dum forte nepos conspexit hoc calamonis,
Filius ipsius chimo cognomine fratris,
Quem referunt quidam scaramundum nomine dictum,
Ingemit, et lacrimis compellat tristior omnes:
Haec me prae cunctis heu respicit actio rerum.
Nunc aut commoriar uel carum ulciscar amicum.
Namque angusta loci solum concurrere soli
Cogebant, nec quisquam alii succurrere quiuit;
Aduolat infelix scaramundus iam moriturus,
Bina manu lato crispans hastilia ferro.

Qui dum uualtharium nullo terrore uideret
Permotum, fixumque loco consistere in ipso,
Sic ait infrendens, et equinam uertice caudam
Concutiens: in quo fidis, uel quae tua spes est?
Non ego iam gazam nec rerum quidque tuarum
Appeto, sed uitam cognati quaero perempti.
Ille dehinc: si conuincar quod praelia primus
Temptarim, seu quod merui quod talia possim
Iure pati, absque mora tua me transuerberet hasta.
Nec dum sermonem concluserat en scaramundus
Vnum de binis hastile retorsit in illum.
Confestimque aliud, quorum celeberrimus heros
Vnum deuitat, quatit ex umbone secundum.
Tunc aciem gladii promens scaramundus acuti,
Proruit in iuuenem cupiens proscindere frontem,
Effrenique in equo propius deuectus ad illum
Non ualuit capiti libratum infindere uulnus,
Sed capulum galeae impegit: dedit illa resultans
Tinnitus, ignemque simul transfudit ad auras.
Sed non cornipedem potuit girare superbum,
Donec uualtharius sub mentum cuspidis ictum
Fixerat, et sella moribundum sustulit alta.
Qui caput adtollens proprio mucrone recidens,
Fecit cognatum pariter fluitare cruorem.
  Hunc ubi guntharius conspexit obisse, superbus,
Hortatur socios pugnam reuocare furentes,
Dicens: adgrediamur eum, nec respirare sinamus
Donec deficiens lasescat, et inde reuinctus
Thesauros reddet, luet et pro sanguine paenam.
Tertius en uurimhardus abit, bellumque lacessit;
Quamlibet ex longa generatus stirpe nepotum,
O′ uir clare, tuus cognatus et artus amator,
Pandare, qui quondam iussus confundere foedus

In medios telum torsisti primus achiuos.
Hic spernens hastam, pharetram gestauit et arcum.
Eminus emissis haud equo marte sagittis
Vualtharium turbans. contra tamen ille uirilis
Constitit opponens clipei septemplicis orbem,
Saepius eludens uenientes prouidus ictus.
Nam modo dissiluit, parmam modo uergit in austrum,
Telaque discussit, nullum tamen attigit illum.
Postquam pandarides se consumpsisse sagittas
In cassum uidet, iratus mox exerit ensem,
Et demum aduolitans, has iactitat ore loquelas:
O' si uentosos lusisti callide iactus,
Forsan uibrantis dextrae iam percipis ictum.
Olli uualtharius ridenti pectore adorsus:
Iamque diu satis expecto, certamina iusto
Pondere agi. festina, in me mora non erit ulla.
Dixerat, et toto conixus corpore ferrum
Conicit. hasta uolans pectus reserauit equinum.
Tollit se arrectum quadripes, et calcibus auras
Verberat, effundensque equitem, cecidit super illum,
Accurrit iuuenis, et ei ui diripit ensem.
Casside discussa, crines complectitur albos,
Multiplicesque preces nectenti dixerat heros:
Talia non dudum iactabas dicta per auras.
Haec ait, et truncum secta ceruice reliquit.
 Sed non dementem tria uisa cadauera terrent
Guntharium; iubet ad mortem properare uicissim.
En a saxonicis ekiurid oris generatus,
Quartus temptauit bellum, qui pro nece facta
Cuiusdam primatis eo diffugerat exul.
Quem spadix gestabat equus maculis uariatus;
Hic ubi uualtharium promtum uidet esse duello,
Dic, ait, an corpus uegetet tractabile temet,

Siue per aerias fallas maledicta figuras.
Saltibus assuetus faunus mihi quippe uideris.
Illeque sublato dedit haec responsa cachinno:
Celtica lingua probat te ex illa gente creatum,
Cui natura dedit reliquos ludendo praeire;
At si te propius uenientem dextera nostra
Attingat, post saxonibus memorare ualebis,
Te nunc in uosago fauni fantasma uidere.
Adtemptabo quidem quid sis, ekurid ait, ac mox
Ferratam cornum grauiter iacit: illa retorto
Emicat amento, quam durus fregerat umbo.
Vualtharius contra respondit cuspide missa:
Haec tibi siluanus transmittit munera faunus.
Aspice, num mage sit telum penetrabile nostrum.
Lancea taurino contextum tergore lignum
Diffidit, ac tunicam scindens pulmone resedit.
Voluitur infelix ekiurid, riuumque cruoris
Euomit, en mortem fugiens incurrit eandem.
Cuius equum iuuenis post tergum in gramen abegit.
Tunc a gunthario clipeum sibi postulat ipsum
Quintus ab inflato hadauuardus pectore lusus.
Qui pergens hastam sociis dimisit habendam,
Audax in solum confisus inaniter ensem.
Et dum conspiceret, deiecta cadauera totam
Conclusisse uiam, nec equum transire ualere,
Desiliens parat ire pedes: stetit acer in armis
Vualtharius, laudatque uirum qui praebuit aequam
Pugnandi sortem. hadauuart tum dixit ad illum:
O uersute dolis ac fraudis conscie serpens!
Occultare artus squamoso tegmine suetus,
Ac ueluti coluber girum collectus in unum!
Tela tot euitas tenui sine uulneris ictu,
Atque uenenatas ludis sine more sagittas!

Numquid et iste, putas, astu uitabitur ictus,
Quem propius stantis certo libramine mittit
Dextra manus? neque enim is te seu uulneris auctor?
Audi consilium, parmam deponere pictam:
Hanc mea sors quaerit, regis quoque sponsio praestat.
Nolo quidem laedas oculis quia complacet istis.
Sin alias, licet et lucem mihi dempseris almam,
Adsunt hic plures socii carnisque propinqui,
Qui quamuis uolucrem similes pennasque capessas,
Te tamen immunem nunquam patientur abire.
Belliger at contra nil territus intulit ista:
De reliquis taceo; clipeum defendere curo.
Pro meritis, mihi crede, bonis sum debitor illi.
Hostibus iste meis sese opposuisse solebat,
Et pro uulneribus suscepit uulnera nostris.
Quam sit opportunus hodie mihi, cernis, et ipse
Non cum uualthario loquereris, forsan abesset.
Viribus o′ summis hostem depromere cures,
Dextera ne rapiat tibi propugnacula muri.
Tu clauum umbonis studeas retinere sinistra,
Atque ebori digitos circumfer glutine fixos.
Istic ne ponas pondus, quod tanta uiarum
Portasti spatia, ex auarum nam sedibus altis.
Ille dehinc: inuitus agis, si sponte recusas.
Nec solum parmam, sed equum cum uirgine et auro
Reddes, tum demum scelerum cruciamina pendes.
Haec ait, et notum uagina diripit ensem.
Inter se, uariis terrarum partibus orti,
Concurrunt. Stupuit uosegus haec fulmina et ictus.
Olli sublimes animis ac grandibus armis:
Hic gladio fidens, hic acer et arduus hasta,
Inter se multa et ualida ui praelia miscent.
Non sic nigra sonat percussa securibus ilex,

Ut dant tinnitus galeae, clipeique resultant.
Mirantur franci quod non lasescret heros
Vualtharius, cui nulla quies spatiumue dabatur.
Emicat hic, impune putans, iam uuormaciensis
Alte et sublato consurgit feruidus ense,
Hoc ictu memorans semet finire duellum.
Prouidus at iuuenis ferientem cuspide adacta
Intercepit, et ignarum dimittere ferrum
Cogebat. procul in dumis resplenduit ensis.
Hic, ubi se gladio spoliatum uidit amico,
Accelerare fugam fruticesque uolebat adire.
Alpharides fretus pedibus uiridique iuuenta
Insequitur, dicens: quonam fugis? accipe scutum.
Sic ait, atque hastam manibus leuat otius ambis,
Et ferit; ille cadit, clipeus superintonat ingens.
Nec tardat iuuenis; pede collum pressit, et hasta
Diuellens parmam, telluri infixerat illum.
Ipse oculos uertens animam sufflauit in auram.

Sextus erat patarid: soror hunc germana haganonis
Protulit ad lucem. quem dum procedere uidit,
Vocibus et precibus conatur auunculus inde
Flectere, proclamans: quonam ruis? aspice mortem,
Qualiter arridet! desiste. en! ultima parcae
Fila legunt. o′ care nepos! te mens tua fallit.
Desine! uualtharii tu denique uiribus impar.
Infelix tamen ille means haec omnia spreuit;
Arsit enim uenis laudem captare cupiscens.
Tristatusque hagano suspiria pectore longa
Traxit, et has imo fudit de corde loquelas:
O' uortex mundi, fames insatiatus habendi,
Gurges auaritiae, cunctorum fibra malorum!
O' utinam solum gluttires sola metallum
Diuitiasque alias, homines impune remittens!

Sed tu nunc homines peruerso numine perflans
Incendis, nullique suum iam sufficit; ecce
Non trepidat mortem pro lucro incurrere turpem.
Quanto plus retinent, tanto sitis ardet habendi.
Externis modo ui, modo furtiue potiuntur;
Et, quod plus renouat gemitus, lacrimasque ciebis,
Caeligenas animas erebi fornace retrudunt.
Ecce, ego dilectum nequeo reuocare nepotem;
Instimulatus enim de te est, o' saeva cupido.
En caecus mortem properat gustare nefandam,
Et uili pro laude cupit descendere ad umbras.
Heiuc mi care nepos, quid matri perdite mandas?
Quis nuper ductam refouebit, care, maritam,
Cui nec rapta spei pueri ludicra dedisti?
Quis tibi nam furor est? unde haec dementia uenit?
Sic ait, et gremium lacrimis conspersit obortis,
Et longum, formose, uale! singultibus edit.
Vualtharius licet a longe socium fore mestum
Adtendit, clamorque simul peruenit ad aures,
Vnde incursantem sic est affatus equestrem:
Accipe consilium, iuuenis clarissime, nostrum,
Et te conseruans, melioribus utere fatis.
Desine; nam tua te feruens fiducia fallit;
Heroum tot cerne neces, et caede duello,
Ne suprema uidens, hostes facias mihi plures.
Quid de morte mea curas, ait ille, tyranne?
Est modo pugnandum tibimet, non sermocinandum.
Dixit, et in uerbo nodosam destinat hastam,
Cuspide quam proprio diuertens transtulit heros,
Quae subuecta choris, ac uiribus acta furentis,
In castrum uenit, atque pedes stetit ante puellae.
Ipsa metu perculsa sonum prompsit muliebrem.
At postquam tenuis redit in praecordia sanguis,

Paulum suspiciens, spectat, num uiueret heros.
Tum quoque uir fortis francum discedere bello
Iussit. at ille furens gladium nudauit, et ipsum
Incurrens petiit, uulnusque a uertice librat.
Alpharides parmam demum concusserrat aptam,
Et spumantis apri frendens de more tacebat.
Ille ferire uolens, se pronior omnis ad ictum
Exposuit; sed uualtharius sub tegmine flexus
Delituit, corpusque suum contraxit, et ecce
Vulnere delusus iuuenis recidebat ineptus.
Finis erat; nisi quod genibus tellure refixis
Belliger accubuit, calibemque sub orbe cauebat.
Hic dum consurgit, pariter se subrigit ipse,
Ac citius scutum trepidus sibi praetulit, atque
Frustra certamen reuocare parabat: at illum
Alpharides fixa gladio petit ocius hasta
Et mediam clipei dempsit uasto impete partem,
Hamatam resecans loricam, atque ilia nudans:
Labitur infelix pataurid sua uiscera cernens,
Siluestrique ferae corpus, animam dedit orco.
Hunc sese ulturum spondens geruuintus adiuit;
Qui forti subuectus equo supra uolat omnem
Stragem, quae angustam concluserat obuia callem.
Et dum bellipotens recidisset colla iacentis,
Venit, et ancipitem uibrauit in ora bipennem.
Istius ergo modi francis tunc arma fuere.
Vir celer obiecit peltam, frustrauit et ictum;
Ac retro saliens hastam rapiebat amicam,
Sanguineumque ulua uiridi dimiserat ensem.
Hic uero metuenda uirum tum bella uideres.
Sermo quidem nullus fuit inter martia tela,
Sic erat aduerso mens horum intenta duello.
Is furit, ut caesos mundet uindicta sodales;

Ille studet uitam toto defendere nisu.
Et si fors dederit, palmam retinere triumphi.
Hic ferit, ille cauet, petit iste, flectitur ille;
Ad studium fors et uirtus miscentur in unum.
Longa tamen cuspis breuiori depulit hostem
Armatum telo, girat sed et ille caballum,
Atque fatigatum cupiebat fallere homonem.
Iam magis atque magis irarum mole grauatus
Vualtharius clipeum keruuiti sustulit imum,
Transmissoque femur penetrauerat inguine ferrum.
Qui post terga ruens clamorem prodidit atrum,
Exiuitque dolens, pulsabat calcibus aruum.
Tunc etiam truncum caesa ceruice reliquit.
Idem uuormaciae campis comes extitit ante.
Tum primum franci ceperunt forte morari,
Et magnis precibus dominum decedere pugna
Deposcunt. furit ille miser caecusque profatur:
Queso uiri fortes et pectora saepe probata,
Ne fors haec cuicumque metum, sed conferat iram.
Quid mihi, si uosago sic sic inglorius ibo?
Mentem quisque meam sibi uendicet: en ego partus
Ante mori sum, uormatiam quam talibus actis
Ingrediar. petat hic patriam sine sanguine uictor?
Hactenus arsistis hominem spoliare metallis:
Nunc ardete, uiri, fusum mundare cruorem,
Et mors abstergat mortem, sanguis quoque sanguem,
Soleturque necem sotiorum plaga necantis.
His animum dictis demens incendit, et omnis
Fecerat immemores uitae simul atque salutis,
Ac uelut in ludis alium praecurrere quisque
Ad mortem studuit; sed semita, ut antea dixi,
Cogebat binos bello decernere solos.
Uir tamen illustris, dum cunctari uidet illos,

Vertice distractas suspendit in arbore cristas,
Et uentum captans sudorem tersit anhelus.
  Ecce, repentino randolf athleta caballo,
Praeuertens reliquos, hunc importunus adivit;
Ac mox ferrato petiit sub pectore conto.
Et nisi duratis uuielandia fabrica giris
Obstaret, spisso penetrauerit ilia ligno.
Ille tamen, subito stupefactus corde *) pauore,
Munimen clipei obiecit, mentemque recepit;
Nec tamen et galeam fuerat sumpsisse facultas.
Francus at emissa gladium nudauerat hasta;
Et feriens, binos aquitani uertice crines
Abrasit, sed forte cutem praestringere summam
Non licuit, cursuque alium uibrauerat ictum;
Et praeceps animi directo obstamine scuti
Impegit chalibem, nec quiuit uiribus ullis
Elicere. alpharides retro se, fulminis instar,
Excutiens, francum ualida ui fudit ad aruum,
Et, super adsistens, pectus conculcat, et inquit:
En pro caluitio capitis te uertice fraudo,
Ne fiat ista tuae de me iactantia sponsae.
Vix effatus haec, truncauit colla precantis.
  At nonus pugnae helmnod successit, et ipse
Insertum triplici gestabat fune tridentem,
Quem post terga quidem sotii stantes tenuerunt:
Consiliumque fuit, dum cuspis missa sederet
In clipeo, cuncti pariter traxisse studerent,
Vt uel sic hominem deiecissent furibundum,
Atque sub hac certum sibi spe posuere triumphum.
Nec mora; dux, totas fundens in brachia uires,
Misit in aduersum magna cum uoce tridentem,

*) In codice Bruxellensi: *corde*[a].

Edicens: ferro tibi finis, calue, sub isto.
Qui uentos penetrans, iaculorum more choruscat;
Quod genus aspidis ex alta sese arbore, tanto
Turbine demittit, quo cuncta obstantia uincat?
Quid moror? umbonem sciderat, peltaque resedit.
Clamorem franci tollunt, saltusque resultat;
Obnixique trahunt restim simul atque uicissim,
Nec dubitat princeps tali se aptare labori.
Manarunt cunctis sudoris flumina menbris.
Sed tamen haec inter uelut aesculus astitit heros,
Quae non plus petit astra comis, quam tartara fibris
Contempnens omnes uentorum, immota, fragores.
Certabant hostes, hartabanturque uiritim;
Et si non quirent ipsum detrudere ad aruum,
Munimen clipei saltem extorquere studerent.
Quo dempto uiuus facile caperetur ab ipsis.
Nomina quae restant edicam iamque trahentum.
Nonus heleutir erat, helmnod cognomine dictus.
Argentina quidem decimum dant oppida trogum:
Extulit undecimum pollens urbs spira tanastum;
Absque haganone locum rex suppleuit duodenum.
Quatuor hi aduersum summis conatibus unum
Contendunt pariter multo uarioque tumultu.
Interea alpharidi uanus labor incutit iram,
Et qui iampridem nudarat casside frontem,
In framea tunicaque simul confisus aena,
Obmisit parmam, primumque inuasit eleuthrin.
Hin, galeam findens, cerebrum diffudit, et ipsam
Ceruicem resecans, pectus patefecit; at aegrum
Cor pulsans animam liquit mox atque calorem.
Inde petit trogum haerentem sub fune nefando.
Qui subito attonitus recidentis morte sodalis,
Horribilique hostis conspectu, ceperat acrem

Nequiquam temptare fugam, uoluitque relicta
Arma recolligere, ut rursum repararet agonem.
Nam cuncti funem tracturi, deposuerunt
Hastas cum clipeis. sed quanto maximus heros
Fortior extiterat, tanto fuit otior olli,
Et cursu capto suras mucrone recidit,
Ac si tardatum praeuenit et abstulit eius
Scutum. sed trogus, quamuis de uulnere lassus,
Mente tamen feruens, saxum circumspicit ingens,
Quod rapiens, subito obnixum contorsit in hostem,
Et proprium a summo clipeum fidit usque deorsum;
Sed retinet fractum pellis superaddita lignum.
Moxque genu posito, uiridem uacuauerat aedem,
Atque ardens animis uibratu terruit auras.
Et si non quiuit uirtutem ostendere factis,
Corde tamen habitum patefecit et ore uirilem.
Nec manes sidere uidens, audaciter inquit:
O' mihi si clipeus, uel si modo adesset amicus!
Fors tibi uictoriam de me, non inclita uirtus
Contulit, ad scutum mucronem tollito nostrum!
Tum quoque subridens: uenio iam, dixerat heros,
Et cursu aduolitans dextram ferientis ademit.
Sed cum athleta ictum libaret ab aure secundum,
Vergentique animae ualuas aperire studeret;
Ecce, tanastus adest, telis cum rege resumptis,
Et sotium obiecta protexit uulnere pelta.
Hinc indignatus iram conuertit in ipsum
Vualtharius, humerumque eius de cardine uellit.
Perque latus ducto suffudit uiscera ferro.
Aue procumbens submurmurat ore tanastus.
Quo recidente preces contempsit promere trogus,
Conuitiisque sui uictorem incendit*) armis;

*) In cod. Brux.: *et* excidisse videtur, teste spatio derelicto.

Seu uirtute animi, seu desperauerat. exin
Alpharides, morere, inquit, et luci sub tartara transfer;
Enarrans sotiis, quod tu sis ultus eosdem.
His dictis, torquem collo circumdedit aureum.
Ecce simul caesi uoluuntur puluere amici,
Crebris foedatum ferientis calcibus aruum.

His rex infelix uisis suspirat, et omni
Aufugiens studio, phalerati terga caballi
Scandit, et ad mestvm citius haganona uolauit.
Omnimodisque illum precibus flexisse sategit,
Vt secum pergens pugnam repararet. at ille:
Me genus infandum prohibet bellare parentum,
Et gelidus sanguis mentem mihi ademit in armis.
Tabescebat enim genitor dum tela uideret,
Et timidus multis renuebat proelia uerbis.
Haec dum iactasses, rex, inter te comitantes,
Extitit indignum nostri tibi quippe iuuamen.
Ille recusanti precibus nihilominus instans,
Talibus auersum satagit reuocare loquelis:
Deprecor ob superos conceptvm pone furorem;
Iram de nostra contractam decute culpa,
Quam uita comitante domum si uenero tecum,
Impensis tibimet benefactis diluo multis.
Nonne pudet sociis tot cognatisque propinquis
Dissimulare uirum? magis, ut mihi quippe uidetur,
Verba ualent animum quam facta nefanda mouere.
Iustius in saeuum tumuisses mente tyrannum,
Qui solus hodie caput infamauerat orbis.
Non modicum patimur dampnum de caedc uirorum,
Dedecus at tantum superabit francia nunquam.
Antea quis fuimus suspecte sibila dantes,
Francorum dicent exercitus, omnis ab uno.
Proh pudor! ignotum uel quo est impune necatus!

Cunctabatur adhuc haganon, et pectore sponsam
Vualtario plerumque fidem uoluebat, et ipsum
Euentum gestae recolebat in ordine causae.
Supplicius tamen infelix rex institit illi,
Cuius subnixe rogitantis acumine motus,
Erubuit, domini uultum replicabat honorem
Virtutis propriae, qui fors uilesceret inde,
Si quocumque modo in rebus sibi parceret istis.
Erupit tandem, et clara sic uoce refutat:
Quo me domne uocas? quo te sequar, inclite princeps?
Quae nequeunt fieri, spondet fiducia cordi.
Quis tam desipiens, quandoque fuisse probatur,
Qui saltu baratrum sponte attemptarit apertum.
Nam scio uualtharium per campos sic fore acerbum,
Vt, tali castro nec-non statione locatus,
Ingentem cuneum uelut unum temptat homullum.
Et licet huc cunctos equites simul atque pedestres
Francia misisset, sic his, ceu fecerat istis.
Sed quia conspicio, te plus doluisse pudore,
Quam caedis dampno, nec sic discedere uelle;
Compatior, propriusque dolor succumbat honori
Regis, et ecce uiam conor reperire salutis,
Quae tamen aut nusquam ostendit se, siue coactae.
Nam propter carum, fateor tibi, domne, nepotem
Promissam fidei normam corrumpere nollem.
Ecce in non dubium pro te, rex, ibo periclum;
Ast hic me penitus conflictu caedere noris.
Secedamus, eique locum praestemus eundi;
Et positi in speculis tondamus prata caballis,
Donec iam castrum securus deserat artum,
Nos abiisse ratus; campos ubi calcet apertos
Insurgamus, et attonitum post terga sequamur;
Sic aliquod uirtutis opus temptare ualemus.

Haec mihi in ambiguis spes est certissima rebus.
Tum pugnare potes belli si rex tibi mens est,
Quippe fugam nobis nunquam dabit ille duobus;
At nos aut fugere, aut acrum bellare necesse est.
Laudat consilium satrapa et complectitur illum,
Oscilloque uirum mulcens hortatur ad ipsum;
Insidiisque locum circumspexere sat aptum;
Demissique ligant animalia gramine laeto.
Interea occiduas uergebat phebus in oras
Ultima per notam signans uestigia tilen,
Et cum scottigenis post terga reliquit hiberos.
Hic postquam oceanas sensim calefecerat undas,
Hesperus ausonidis obuertit cornua terris,
Tum secum sapiens cepit tractare satelles:
Vtrum sub tuto per densa silentia castro
Sisteret, an uastis heremi committeret aruis.
Aestuat immensis curarum fluctibus, et quid
Iam faceret sollers arguta indagine quaerit.
Solus enim hagano fuerat suspectus, et illud
Oscillum regis subter complexibus actum.
Ambierat prorsus quae sit sententia menti
Hostis, et an urbem uellent remeare relictam,
Pluribus ut sotiis per noctem forte coactis,
Primo mane parent bellum recreare nefandum:
An solum insidias facerent, propiusque laterent.
Terret ad haec triuiis ignoti silua meatus,
Ne loca fortassis incurreret aspera spinis,
Immo quippe feris, sponsamque amitteret illis.
His ita prouisis exploratisque profatur:
En, quocumque modo respergant, hic recuba
Donec circuiens lumen spera reddat amicum,
Ne patriae fines dicat rex ille superbus
Euasisse fuga, furis de more, per umbras.

Dixit, et ecce uiam uallo praemuniit artam,
Vndique praecisis spinis simul et paliuris;
Quo facto, ad truncos se se conuertit, amaro
Cum gemitu, et cuicumque suum caput applicat, atque
Contra orientalem prostratus corpore partem,
Ac nudum retinens ensem, sic uoce profatur:
Rerum factori, sed et omnia facta regenti,
Nil sine permisso cuius, uel denique iusso
Constat, ago grates, quod me defendit iniquis
Hostilis turmae telis, nec non quoque probris.
Deprecor ad dominum, contrata mente benignum,
Vt qui peccantes non uult, sed perdere culpas,
Hos in caelesti preestet mihi sede uidere.
Qui postquam orandi finem dedit, ilico surgens,
Sex girauit equos, et uirgis rite retortis
Vinciit. hi tantum remanebant; nempe duobus
Per tela absumptis, ternos rex cundhere abegit.
His ita compositis procinctum soluit, et alte
Ingenti fumans leuiabat pondere corpus.
Tum mestam laeto solans affamine sponsam;
Moxque cibum capiens, aegros recreauerat artus,
Oppido enim lassus fuerat; clipeoque recumbens,
Primi custodem somni iubet esse puellam,
Ipse matutinam disponens tollere curam,
Quae fuerat suspecta magis, tandemque quieuit.
Ad cuius caput illa sedens solito uigilabat,
Et dormitantes cantu patefecit ocellos.
Ast ubi uir primum iam expergiscendo, soporem
Ruperat, absque mora surgens dormire puellam
Iussit, et arrepta se fulciit impiger hasta.
Sic reliquum noctis duxit; modo quippe caballos
Circuit, interdum auscultans uallo propiauit,
Exoptans orbis species ac lumina reddi.

Lucifer interea praeco scandebat olimpo,
Dicens aprobane clarum uidet insula solem.
Hora fuit, gelidus qua terram inrorat eous.
Aggreditur iuuenis caesos spoliarier armis
Armorumque habitu, tunicas et caetera linquens,
Armillas tantum cum bullis, baltea et enses,
Loricas quoque cum galeis detraxerat ollis.
Quattuor his onerauit equos, sponsamque uocatam
Imposuit quinto, sextum conscenderat ipse,
Et primus uallo perrexerat ipse reuulso.
At dum constricti penetratur semita callis,
Circumquaque oculis explorans omnia puris,
Auribus arrectis uentos captauit et auras,
Si uel mussantes sentiret uel gradientes,
Siue superborum crepitantia frena uirorum,
Seu saltem ferrata sonum daret ungula equorum.
Postquam cuncta silere uidet, praeuertit honustas
Quadrupedes, mulierem etiam praecedere iussit,
Scrinia gestantem comprendens ipse caballum,
Audet inire fugam*) consueto cinctus amictu
Mille fere passus transcendit, et ecce puella,
Sexus enim fragilis animo trepidare coegit,
Respiciens post terga, uidet descendere binos
Quodam colle uiros raptim et sine more furentes; **)
Exanguisque uirum compellat uoce sequentem:
Dilatus iam finis adest: fuge domne! propinquant!
Qui mox conuersus, uisos cognouit et inquit:
Incassum multos mea dextera fuderat hostes,

---

*) In cod. Bruxell. *fugam* (above: *viam*).

**) In cod. Brux. in margine additum: m..ntes, cujus duae literae non perspicue manu scriptae sunt Conjicitur: *meantes*.

Si modo supremis laus desit, dedecus adsit.
Est satius pulchram per uulnera quaerere mortem,
Quam solum amissis palando euadere rebus;
Verum non adeo sunt desperanda salutis
Commoda, cernenti quondam maiora pericla.
Aurum gestantis tute accipe lora leonis,
Et citius pergens luco succede propinquo.
Ast ego in ascensu montis subsistere malo,
Euentum opperiens, aduentantesque salutans.
Obsequitur dictis uirguncula clara iubentis.
Ille celer scutum collegit et excutit hastam,
Ignoti mores equitis temptando sub armis.
   Hunc rex incursans, comitante satellite, demens,
Eminus affatu compellat ualde superbo:
Hostis atrox, nisu deluderis! ecce latebrae
Protinus absistunt, ex quis de more liciscae
Dentibus infrendens rapidis latrare solebas.
En in propatulo, si uis, confligito campo,
Experiens finis si fors queat aequiperari
Principio. scio, fortunam mercede uocasti,
Idcircoque fugam tempnis seu deditionem.
   Alpharides contra regi non reddidit ulla;
Sed uelut hinc surdus alio conuertitur aiens:
Ad te sermo mihi, Hagano, subsiste parumper.
Quid, rogo, tam fidum subito mutauit amicum?
Vt discessurus nuper uix posse reuelli,
Qui nostris uisus fuerat conspectibus ultro,
Nullis nempe malis laesus nos appetat armis?
Sperabam, fateor, de te, sed denique fallor.
Quod si de exilio redeuntem nosse ualeres,
Ipse salutatum mihimet mox obuius ires;
Et licet inuitum hospitii requiete foueres,
Pacificeque in regna patris deducere uelles:

Sollicitusque fui quorsum tua munera ferrem.
Namque per ignotas dixi pergens regiones:
Francorum uereor, haganone superstite, nullum.
Obsecro per ludos, resipiscito iam, pueriles,
Vnanimes quibus assueti fuimusque periti,
Et quorum cultu primos attriuerat annos.
Inclita quonam migravit concordia nobis,
Semper in hoste domique manens nec scandala noscens?
Quippe tui facies patris obliuiscier egit,
Tecum degenti mihi patria uiluit ampla.
Numquid mente fidem abradis soepissime pactam?
Deprecor hoc, abscide, nefas, neu bella lacessas,
Sitque inconuulsum nobis per tempora foedus.
Quod si consentis, iam tum ditatus abibis
Eulogiis, rutilo umbonem complebo metallo.
Contra quae *haec**) hagano uultu haec affamina toruo
Edidit, atque iram sic insinuauit apertam:
Vim prius exerces, uualthari, postque sopharis.
Tute fidem abscideras cum memet adesse uideres,
Et tot strauisses sotios, immoque propinquos.
Excusare nequis, quin me tunc affore nosses.
Cuius si faties latuit, tamen arma uidebas
Nota satis, habituque uirum rescire ualebas
Caetera fors tulerim, si uel dolor unus abesset.
Unice enim carum, rutilum, blandum, praetiosum
Carpsisti florem mucronis falce tenellum;
Haec res est pactum quae destruxit prior almum,
Iccirco gazam cupio pro foedere nullam.
Sit ne tibi soli uirtus, uolo discere, in armis,
Deque tuis manibus caedem perquiro nepotis,
En aut oppeto, siue aliquid memorabile faxo.

---

*) In cod. Brux. delendum notatur.

Dixit; et a tergo, saltu se iecit equino,
Hoc et guntharius, nec segnior aegerat heros
Vualtharius, cuncti pedites bellare parati.
Stabat quisque, ac uenturo se prouidus ictu
Praestrinxit, trepidant sub peltis martia menbra.
Hora secunda fuit, qua tres hi congrediuntur;
Aduersus solum conspirant arma duorum.
Primus maligeram collectis uiribus hastam
Direxit hagano, disrupta pace. sed illam
Turbine terribilem, tanto et stridore uolantem
Alpharides semet cernens tolerare nequire,
Sollers obliqui delusit tegmine scuti;
Nam ueniens clipeo sic est ceu marmore leui
Excussa, et collem uehementer sauciat usque
Ad clauos infixa solo. tunc pectore magno,
Sed modica ui fraxineum hastile superbus
Iecit guntharius. uolitans quod adhaesit in ima
Vualtharii parma. quam mox dum concutit ipse,
Excidit ignauum de ligni uulnere ferrum.
Omine quo mesti confuso pectore franci
Mox stringunt acies, dolor est conuersus ad iras,
Et tecti clipeis aquitanum inuadere temptant.*)
Strenuus ille tamen ui cuspidis expulit illos,
Atque incursantes uultu terrebat et armis.
Hic rex guntharius ceptum meditatur ineptum,
Scilicet ut iactam frustra terraeque relapsam,
Ante pedes herois enim diuulsa iacebat,
Accedens tacite furtim sustolleret hastam.
Quandoquidem breuibus gladiorum denique telis
Armati nequeunt accedere comminus illi,
Qui tam porrectum torquebat cuspidis ictum.

---

*) In cod. Bruxell. *certant.*

Innuit ergo oculis uassum praecedere suadens,
Cuius defensu causam supplere ualeret.
Nec mora, progreditur haganon, ac prouocat hostem.
Rex quoque gemmatum uaginae condidit ensem,
Expediens dextram furto actutum faciendo.
Sed quid plura? manum propus transmisit in hastam
Et iam conpreensam sensim substraxerat illam,
Fortunae maiora petens. sed maximus heros,
Vtpote qui bello semper sat prouidus esset,
Praeter et unius punctum cautissimus horae,
Hunc inclinari cernens, absenserat actum,
Nec tulit obstantem, sed mox haganona reuellens.
Denique sublato qui diuertebat ab ictv,
Insiliit, et planta direptum hastile retentat,
Ac regem furto captum sic increpitauit,
Vt iam perculso sub cuspide genua labarent;
Quem quoque continuo esurienti porgeret orco,
Ni hagano armipotens citius succurreret atque
Obiecto dominum scuto muniret, et hosti
Nudam aciem saeui mucronis in ora tulisset.
Sic dum uualtharius uulnus cauet, ille resurgit,
Atque tremens stupidusque stetit, uix morte reuersus.
Nec mora, nec requies, bellum instauratur amarum:
Incurrunt hominem nunc ambo, nuncque uicissim;
Et dum progresso se impenderet, acrius uni,
En de parte alia subit alter et impedit ictum.
Haud aliter, numidus quam dum uenabitur ursus,
Et canibus circumdatus adstat, et artubus horret,
Et caput occultans submurmurat, ac propiantes
Amplexans umbros miserum muttire coartat.
Tunc rapidi circumlatrant hinc inde molosi
Comminus ac dirae metuunt accedere beluae.
Taliter in nonam conflictus fluxerat horam,

Et triplex cunctis inerat maceratio laeti,
Terror et ipse labor bellandi, solis et ardor.
Interea herois cepit subrepere morti
Quiddam, qui tacito premit has sub corde loquelas:
Si fortuna uiam non commutauerat, isti
Vana fatigatum memet per ludicra fallunt.
Ilica et elata haganon sic uoce profatur;
O' paliure, uires foliis, ut pungere possis,
Tu saltando iocans, astu me ludere temptas!
Sed iam faxo, locum propius ne accedere tardes;
Ecce tuas scio praegrandes ostendito uires,
Me piget incassum tantos sufferre labores.
Dixit, et exiliens, contum contorsit in ipsum:
Qui pergens onerat clipeum dirimitque aliquantvm
Loricae, ac magno modicum de corpore strinxit;
Denique praecipuis praecinctus fulserat armis.
At uir uualtharius, missa cum cuspide currens,
Euaginato regem importunior ense
Impetit, et scuto dextra de parte reuulso
Ictum praeualidum ac mirandum fecit, eique
Crus cum poplite adusque femur decerpserat omne.
Ille super palmam ante pedes mox concidit huius.
Palluit exanguis domino recidente satelles.
Alpharides spatam tollens iterato cruentam,
Ardebat lapso postremum infligere uulnus.
Immemor at proprii haganon uir forte doloris
Elatum caput inclinans obiecit ad ictum.
Extensam cohibere manum non quiuerat heros;
Sed cassis fabricata*) diu meliusque peracta
Excipit assultum, mox et scintillat in altum,
Cuius duritia stupefactus dissilit ensis.

---

*) In margine cod. Bruxell.: *vel fabre facta*.

Proh dolor! et crepitans partim micat aëre et herbis.
Belliger ut frameae murcatae fragmina uidit,
Indigne tulit, ac nimia furit efferus ira,
Impatiensque sui capulum sine pondere ferri,
Quamlibet eximio praestaret et arte metallo,
Protinus abiecit, monimentaque tristia spreuit:
Qui dum forte manum iam enormiter exeruisset,
Abstulit hanc hagano sat laetus uulnere prompto.
In medio iactus recidebat dextera fortis
Gentibus ac populis multis suspecta tyrannis,
Innumerabilibus quae fulserat ante trophaeis.
Sed uir praecipuus, nec leuis caedere gnarus,
Sana mente potens carnis superare dolores
Non desperauit, neque uultus concidit eius.
Verum uulnigeram clipeo insertauerat ulnam,
Incolumique manu mox eripuit semispatam,
Qua dextrum cinxisse latus memorauimus illum,
Ilico uindictam capiens ex hoste seueram.
Nam feriens, dextrum haganoni effodit ocellum;
Ac timpus resecans pariterque labella reuellens,
Olli bis ternos discussit ab ore molares.
Tali tunc ergo dirimuntur proelia facto.
Quemque suum uulnus atque aeger anhelitus arma
Ponere persuasit. quisnam hinc immunis abiret?
Qua duo magnanimi heroes tam viribus aequi,
Quam feruore animi steterant in fulmine belli?
    Postquam finis adest insignia quemque notabant:
Illic guntharii regis pes, palma iacebat
Vualtharii, nec non tremulus haganonis ocellus.
Sic sic armillas partiti sunt auarenses!
Consedere duo, nam tertius ille iacebat:
Sanguinis undantem tergentes floribus amnem.
Haec inter timidam reuocat clamore puellam

Alpharides, ueniens quae saucia quaeque ligauit.
His ita compositis, sponsus praecepit eidem:
Iam misceto merum haganoni et porrige primum;
Est athleta bonus fidei si iura reseruet:
Tum praebeto mihi, reliquis qui plus toleraui;
Postremum uolo guntharius bibat, utpote segnis,
Inter magnanimum, qui paruit arma uirorum,
Et qui martis opus tepide atque eneruiter aegit.
Obsequitur cunctis henrici filia uerbis.
Francus at oblato licet arens pectore uino,
Defer, ait, prius alpharidi sponso ac seniori,
Virgo, tuo, quoniam fateor me fortior ille est,
Nec solum me sed cunctos superminet armis.
Hic tandem hagano spinosus, et ipse aquitanus
Mentibus inuicti, licet omni corpore lassi,
Post uarios pugnae strepitus ictusque tremendos,
Inter pocula scurrili certamine ludunt.
Francus ait: iam dehinc ceruos agitabis, amice,
Quorum de corio uuantis sine fine fruaris:
At dextrum moneo tenera lanugine comple,
Vt causae ignaros palmae sub imagine fallas.
Vuah! sed quid dicis, quod ritu infringere gentis,
Ac dextro femori gladium agglomerare uideris,
Vxorique tuae, si quando ea cura subintrat,
Peruerso amplexsu circumdabis euge sinistra?
Iam quid demoror? en posthac tibi quicquid agendum est,
Leua manus faciet. cui uualthare talia reddit:
Cur tam prosilias admiror lusce sicamber,
Si uenor ceruos, carnem uitabis aprinam:
Ex hoc tu famulis iam suspectando uidebis
Heroum turbas transuersa tuendo salutans.
Sed memor antiquae fidei tibi consiliabor:
Iam si quando domum uenias laribusque propinques,

Effice lardatam de multra farreque pultam,
Haec pariter uictvm tibi conferet atque medelam.
Hic dictis pactum renouant iterato coactum:
Atque simul regem tollentes ualde dolentem
Imponunt equiti, et sic disiecti redierunt
Franci uuormatiam, patriamque aquitanus adiuit.
Illic gratifice magno susceptus honore,
Publica hiltgundi fecit sponsalia rite;
Omnibus et carus, post mortem obitumque parentis,
Rexit terdenis populum feliciter annis.
Qualia bella dehinc uel quantos soepe triumphos
Ceperit, ecce stilus renuit signare retunsus.

Haec quicumque legis stridenti ignosce cicadae:
Raucellam nec adhuc uocem perpende, sed aeuum,
Vtpote quae nidis nec dum petit alta relictis.
Haec est uualtharii poësis. vos saluet IHS.

TERMINAT LIBER DVORVM SODALIVM WALTHARII ET HAGANONIS.

